

11. decembar, 2013. godine

(13-6825)

Strana 1/29

**Ministarska konferencija
Deveto zasjedanje
Bali, 3. - 6. decembar, 2013. godine**

SPORAZUM O TRGOVINSKIM OLAKŠICAMA

ODLUKA MINISTARA OD 7. DECEMBRA 2013.

Ministarska konferencija,

Imajući u vidu stav 1. člana 9. Sporazuma iz Marakeša kojim je ustanovljena Svjetska trgovinska organizacija ("STO Sporazum");

Donosi sljedeću odluku:

1. Ovim završavamo naše pregovore o Sporazumu o trgovinskim olakšicama ("Sporazum"), koji je dat u prilogu ovog dokumenta, a koji će biti predmet pravnog razmatranja u cilju eventualnih ispravki čisto formalnog karaktera, koje nemaju uticaja na suštinu Sporazuma.
2. Ovim se osniva Pripremni komitet za trgovinske olakšice ("Pripremni komitet") unutar Generalnog savjeta, koji je otvoren za sve države članice, a koji će imati za cilj ostvarivanje neophodnih funkcija kako bi se obezbijedilo brzo stupanje na snagu ovog Sporazuma, kao i njegova efikasnost nakon stupanja na snagu. Konkretno, Pripremni komitet će sprovesti pravnu reviziju Sporazuma pomenutog u stavu 1. gore, primaće obavještenja o obavezama A kategorije i izradiće Protokol o izmjenama i dopunama („Protokol“) kako bi se Sporazum umetnuo u Anex 1A STO Sporazuma.
3. Genaralni Savjet će se sastati najkasnije do 31. jula 2014. godine, kako bi se izradile dopune Sporazuma koje će sadržati obavještenja o obavezama kategorije A, usvojio nacrt Protokola izrađen od strane Pripremnog komiteta i Protokol dao na usvajanje do 31. jula 2015. godine. Protokol će stupiti na snagu u skladu sa članom 10:3 STO Sporazuma.

ANEKS**SPORAZUM O TRGOVINSKIM OLAKŠICAMA****Preambula**

Članice,

Imajući u vidu Doha rundu Multilateralnih trgovinskih pregovora;

Podsjećajući i potvrđujući mandat i načela sadržana u stavu 27. Ministarske deklaracije iz Dohe kao i Aneksu D Odluke o Doha programu rada usvojenom od strane Generalnog savjeta 1. avgusta 2004. godine, kao i stavu 33. i Aneksu E Ministarske deklaracije iz Hong Konga;

U želji da se pojasne i unaprijede bitni aspekti članova V, VIII i X GATT-a iz 1994. godine sa ciljem daljeg ubrzanja kretanja, oslobađanja i carinjenja robe, uključujući i robe u tranzitu;

Prepoznajući određene potrebe zemalja u razvoju, posebno najmanje razvijenih zemalja članica i u želji da pružimo bolju pomoć i podršku za unapređenje kapaciteta u ovoj oblasti;

Prepoznajući potrebu za efikasnom saradnjom među članicama u olakšavanju trgovine i ispunjavanju carinskih obaveza;

Su se saglasile o sljedećem:

ODJELJAK I**ČLAN 1: OBJAVLJIVANJE I DOSTUPNOST INFORMACIJA****1. Objavljivanje**

1.1. Svaka članica će bez odlaganja objaviti sljedeće informacije na nediskriminišući i lako dostupan način kako bi se vladama, trgovcima i drugim zainteresovanim stranama omogućilo da se sa njima upoznaju:

- a) Procedure prilikom uvoza, izvoza i tranzita (uključujući procedure u lukama, na aerodromima ili drugim mjestima ulaska) i potrebni formulari i dokumentacija;
- b) Važeće carinske i poreske stope bilo koje vrste koje se plaćaju prilikom uvoza ili izvoza ili su u vezi sa uvozom i izvozom;
- c) Naknade i troškovi koje je odredila vladina agencija ili se plaćaju vladinoj agenciji, a u vezi su sa uvozom, izvozom ili tranzitom;
- d) Pravila za klasifikaciju i vrednovanje proizvoda u carinske svrhe;
- e) Zakoni, propisi i administrativne odluke opšte primjene vezani za pravila o porijeklu;
- f) Restrikcije ili zabrane u vezi sa uvozom, izvozom i tranzitom;
- g) Kaznene odredbe koje se odnose na kršenje formalnosti u vezi sa uvozom, izvozom i tranzitom;
- h) Žalbene procedure;
- i) Ugovori ili djelovi ugovora sa državom ili državama u vezi sa uvozom, izvozom i tranzitom;
- j) Procedure koje se odnose na upravljanje carinskim kvotama.

1.2. Ništa u okviru ovih odredbi se neće tumačiti kao zahtjev za objavljivanjem ili davanjem informacija osim na jeziku članice, sa izuzecima navedenim u stavu 2.2.

2. Informacije dostupne putem Interneta

2.1. Svaka članica je obavezna da putem Interneta učini dostupnim, ažurira u mjeri u kojoj je to moguće i odgovarajuće, sljedeće:

- a. Opis procedura¹ uvoza, izvoza i tranzita, uključujući žalbene procedure, koje pružaju informacije vladama, trgovcima i zainteresovanim stranama o praktičnim koracima koje treba preduzeti prilikom uvoza, izvoza i tranzita;
- b. Formulare i dokumentaciju koja je potrebna za uvoz, izvoz iz i tranzit kroz teritoriju te članice;
- c. Kontakt informacije informacionih centara.

2.2. Kada god je to moguće, opisi koji se odnose na podstav 2.1.a. biće dostupni na jednom od službenih jezika STO.

2.3. Članice se savjetuju da učine dostupnim putem Interneta i neke druge trgovinske informacije, uključujući relevantne trgovinske propise i druga pitanja pomenuta u stavu 1.1.

3. Informacioni centri (kontakt tačke)

3.1. Svaka članica će, u skladu sa sopstvenim raspoloživim sredstvima, osnovati i održavati jedan ili više informacionih centara koji će odgovarati na razumne zahtjeve vlada, trgovaca i drugih zainteresovanih strana, o pitanjima navedenim u stavu 1.1., i obezbjeđivati potrebne formulare i dokumentaciju iz podstava 1.1. a.

3.2. Članovi carinske unije ili regionalno integrisani članovi mogu osnovati ili održavati zajedničke informacione centre na regionalnom nivou kako bi zadovoljili uslove stava 3.1. o zajedničkim procedurama.

3.3. Članice se ohrabruju da ne traže novčanu nadoknadu prilikom obezbjeđivanja informacija, formulara i dokumentacije. Ako se pojavi ovakav zahtjev, članice će ograničiti sumu nadoknade na prosječne troškove koje ovakva usluga zahtijeva.

3.4. Informacioni centri će odgovoriti na zahtjeve i obezbjeđiti formulare i dokumentaciju u razumnom vremenskom periodu koji odredi svaka od članica, a koji može da varira u zavisnosti od prirode ili složenosti zahtjeva.

4. Obavješćavanje

4.1. Svaka članica će obavijestiti Komitet o:

- a. Zvaničnim mjestima gde su objavljene stavke iz podstavova 1.1. a. do j.
i
- b. URL-ovima web stranica iz stava 2.1., kao i o kontakt informacijama o informacionim centrima iz stava 3.1.

ČLAN 2: PRILIKA DA SE DA KOMENTAR, INFORMACIJE PRIJE STUPANJA NA SNAGU I KONSULTACIJE

1. Prilika da se da komentar i informacije prije stupanja na snagu

1.1. Svaka članica će, u mjeri u kojoj je to u njenoj moći i na način koji je u skladu sa njenim domaćim zakonodavstvom i pravnim sistemom, pružiti priliku i odrediti vremenski period za trgovce i druge zainteresovane strane da se izjasne o predlogu uvođenja ili izmjene zakona i propisa u opštoj primjeni vezanih za kretanje, oslobađanje i carinjenje roba, uključujući robu u tranzitu.

¹ Svaka članica ima diskreciono pravo da na svojoj web stranici iznese zakonska ograničenja u vezi sa ovim opisom.

1.2. Svaka članica će, u najvećoj mogućoj mjeri, i na način koji je uskladu sa njenim domaćim zakonodavstvom i pravnim sistemom, osigurati da novi ili izmenjeni i dopunjeni zakoni i propisi opšte primjene vezani za kretanje, oslobađanje i carinjenje roba, uključujući robu u tranzitu, budu objavljeni, a da informacije o istima budu na neki drugi način učinjene dostupne javnosti, što je prije moguće, prije njihovog stupanja na snagu, u cilju da se trgovcima i drugim zainteresovanim stranama omogući da se sa njima upoznaju.

1.3. Promjene carinskih stopa ili tarifa, kao i mjere koje imaju olakšavajući efekat ili čija bi efikasnost bila umanjena prethodnim objavljivanjem, mjere koje su donešene u hitnim slučajevima, ili manje izmjene u nacionalnim zakonima ili pravnom sistemu isključene su iz stavova 1.1. i 1.2.

2. Konsultacije

Svaka članica će, prema potrebi, obezbijediti odgovarajuće konsultacije među graničnim službama i trgovcima ili drugim zainteresovanim stranama u okviru svoje teritorije.

ČLAN 3: UNAPRIJED DATA OBAVEZUJUĆA RJEŠENJA

1. Svaka članica će unaprijed dati obavezujuća rješenja u razumnom, vremenski obavezujućem roku podnosiocu koji je za to dostavio pisani zahtjev koji sadrži sve neophodne informacije. Ukoliko članica odbije da izda rješenje unaprijed, ona će o tome pravovremeno obavijestiti podnosioca zahtjeva u pisanoj formi, ističući relevantne činjenice i osnov za svoju odluku.

2. Članica može odbiti da izda obavezujuće rješenje podnosiocu zahtjeva u slučajevima kada je pitanje koje je pokrenuto u zahtjevu:

- a) već predmet razmatranja u slučaju podnosioca pred bilo kojom vladinom agencijom, apelacionim tribunalom ili sudom; ili
- b) je o tome već odlučeno na bilo kom apelacionom tribunalu ili sudu.

3. Obavezujuće rješenje će ostati važeće tokom razumnog vremenskog perioda nakon izdavanja, osim ukoliko zakon, činjenice ili okolnosti po kojima je sačinjeno originalno obavezujuće rješenje nijesu izmijenjeni.

4. Ukoliko članica povuče, modifikuje ili poništi obavezujuće rješenje, ona će dostaviti pisano obavještenje podnosiocu zahtjeva u kojem će navesti relevantne činjenice i osnov za svoju odluku. Ukoliko članica povuče, modifikuje ili poništi obavezujuće rješenje sa retroaktivnim dejstvom, to može uraditi jedino ukoliko je rješenje bilo zasnovano na nepotpunoj, neispravnoj, lažnoj ili obmanjujućoj informaciji.

5. Obavezujuće rješenje izdato od strane članice biće obavezujuće za tu članicu u odnosu na podnosioca zahtjeva koji ga je zatražio. Članica može učiniti da obavezujuće rješenje bude obavezujuće i za podnosioca zahtjeva.

6. Svaka članica će objaviti, najmanje:

- a) uslove za podnošenje zahtjeva za obavezujuće rješenje, uključujući i informacije koje treba dati i obrazac;
- b) vremenski period koji će proteći do izdavanja obavezujućeg rješenja; i
- c) vremenski period tokom koga će obavezujuće rješenje biti važeće.

7. Svaka članica će obezbijediti, na pisani zahtjev podnosioca, obrazloženje obavezujućeg rješenja ili odluke o povlačenju, modifikovanju ili poništavanju obavezujućeg rješenja.²

8. Svaka članica će učiniti sve što je u njenoj moći da učini javno dostupnim svaku informaciju o obavezujućim rješenjima za koju smatra da je od bitnog značaja za zainteresovane strane, uzimajući u obzir potrebu da se zaštiti povjerljiva komercijalna informacija.

² Prema ovom paragrafu: a) obrazloženje može, prije ili nakon postupanja po obavještenju, da bude omogućeno od strane zvaničnika, kancelarije ili organa koji je izdao rješenje, višeg ili nezavisnog organa ili sudske vlasti; i b) članica nije u obavezi da podnosiocu obezbijedi obavještenje po članu 4.1.1. ovog Sporazuma

9. Definicija i okviri:

- a. Obavezujuće rješenje je pisana odluka koju članica obezbjeđuje podnosiocu zahtjeva prije uvoza roba pokrivenih zahtjevom, koja uređuje tretman koji će članica obezbjeđiti robama u vrijeme uvoza u smislu:
 - i. tarifnog razvrstavanja roba, i
 - ii. porijekla roba;³
- b. Kao prilog obavezujućem rješenju definisanom u podstavu 3.9. a, članicama se savjetuje da obezbijede obavezujuća rješenja vezano za:
 - i. odgovarajuće metode ili kriterijume, i njihovu primjenu u cilju određivanja carinske vrijednosti u skladu sa određenim skupom činjenica;
 - ii. primjenljivost uslova definisanih od strane članice u vezi sa olakšicom ili izuzećem od carinskih obaveza;
 - iii. primjenu zahtjeva članice za kvote, uključujući tarifne kvote;
 - iv. bilo kakva dodatna pitanja za koja članica smatra da je prikladno izdati obavezujuća rješenja.
- c. Podnosilac zahtjeva je izvoznik, uvoznik ili neko drugo lice sa opravdanim razlogom ili njihov predstavnik.
- d. Članica može da postavi uslov da podnosilac zahtjeva ima pravnog zastupnika ili da je registrovan na njenoj teritoriji. U mjeri u kojoj je to moguće, ovakav uslov neće ograničavati kategoriju lica koja su kvalifikovana da podnesu zahtjev za izdavanje obavezujućeg rješenja, posebno uzimajući u obzir specifične potrebe malih i srednjih preduzeća. Ovi uslovi će biti jasni i transparentni i neće predstavljati sredstvo proizvoljne ili neosnovane diskriminacije.

ČLAN 4: ŽALBE I REVIZORSKE PROCEDURE

1. Pravo na žalbu i reviziju

1.1. Svaka članica mora osigurati da svako lice kome carina izda administrativnu odluku⁴ ima pravo, u okviru njene teritorije, na:

- a. administrativnu žalbu ili reviziju od strane asministrativnog organa višeg stepena ili od strane organa koji je nezavistan od službenika ili kancelarije koja je tu odluku izdala;
i/ili
- b. sudsku žalbu ili preispitivanje odluke.

1.2. Zakonodavstvom svake članice se može zahtijevati da administrativna žalba ili revizija budu pokrenuti prije sudske žalbe ili revizije.

1.3. Članice će osigurati da njihova žalba ili revizija budu sprovedene na nediskriminatorni način.

³ Podrazumijeva se da obavezujuće rješenje o porijeklu roba može biti procjena porijekla roba u smislu Sporazuma o pravilima porijekla, u slučajevima kada ovo rješenje ispunjava uslove ovog Sporazuma i Sporazuma o pravilima porijekla. Isto tako, procjena porijekla prema Sporazumu o pravilima porijekla može biti obavezujuće rješenje o porijeklu roba u smislu ovog Sporazuma kada rješenje ispunjava uslove oba sporazuma. Od članica se ne zahtijeva da uspostave drugačije aranžmane pod ovom odredbom osim onih koji su već propisani Sporazumom o pravilima porijekla vezano za procjenu porijekla, pod uslovom da su sulovi ovog člana ispunjeni.

⁴ Administrativna odluka iz ovog člana ima značenje odluke sa pravnim efektom koja utiče na prava i obaveze određenih lica u individualnim slučajevima. Administrativna odluka iz ovog člana pokriva administrativne aktivnosti u okviru člana X GATT-a iz 1994. godine ili propust da se preduzmu administrativne radnje ili donesu odluke predviđene nacionalnim zakonima i pravnim sistemom članice. U svrhu rješavanja ovog propusta, članice mogu da primjenjuju alternativne administrativne mehanizme ili sudska obraćanja kako bi uputili upravu carina da blagovremeno izda administrativnu odluku umjesto prava na žalbu ili reviziju prema podstavu 1.1. a.

1.4. Svaka članica će osigurati da, u slučaju kada odluka o žalbi ili reviziji prema podstavu 1.1 a. nije data ili i. u određenom vremenskom periodu koji je propisan zakonom ili propisima, ili ii. bez neopravdanog odgađanja, podnosilac žalbe ima pravo na dalju proceduru žalbe ili na dalju reviziju od strane upravnih organa ili sudskih vlasti ili bilo kog drugog izvora sudske vlasti.⁵

1.5. Svaka članica će osigurati da lice iz stava 1.1. bude obaviješteno o razlozima administrativne odluke kako bi tom licu omogućila da pribjegne procesu žalbe ili procedurama revizije kada je to potrebno.

1.6. Svaka članica se podstiče da primjeni ovaj član na administrativne odluke koje je izdala relevantna granična služba različita od uprave carina.

ČLAN 5: DRUGE MJERE KOJE IMAJU ZA CILJ POBOLJŠANJE NEPRISTRASNOSTI, NEDISKRIMINACIJE I TRANSPARENTNOSTI

1. Obavještenja za poboljšanu kontrolu i inspekciju

Kada članica usvoji ili održava sistem izdavanja obavještenja ili smjernica za svoje nadležne organe radi poboljšanja kontrole ili inspekcija na granici u pogledu prehrambenih proizvoda, stočne hrane pokrivenih obavještenjem ili smjernicama za zaštitu života i zdravlja ljudi, životinja i biljaka na svojoj teritoriji, sledeća pravila će se primjenjivati u vezi sa načinom njihovog izdavanja, prestanka važenja ili obustave:

- a. svaka članica može, po potrebi, izdati obavještenje ili smjernice na osnovu rizika.
- b. svaka članica može da izda obavještenje ili smjernice tako da se jednoobrazno odnose samo na one tačke ulaza gdje se primjenjuju sanitarni i fitosanitarni uslovi na kojima se bazira objavještenje ili smjernice,
- c. svaka članica mora odmah prekinuti ili obustaviti obavještenje ili smjernice kada uslovi koji su do njih doveli više ne postoje, ili ukoliko se izmjenjenim okolnostima može pristupiti na neki manje restriktivan način.
- d. kada članica odluči da prekine ili obustavi obavještenje ili smjernice, ona po potrebi odmah objavljuje proglašenje prekida ili obustave na nediskriminišući i način kome je lako pristupiti, ili obavještava članicu izvoznicu ili uvoznika.

2. Zadržavanje

Članica će pravovremeno obavijestiti prevoznika ili uvoznika u slučaju zadržavanja roba prijavljenih za uvoz radi vršenja kontrole od strane carine ili drugog nadležnog organa.

3. Procedure testiranja

3.1. Članica može, na zahtjev, da odobri ponovno testiranje u slučaju kada uzorak uzet nakon dolaska roba prijavljenih za uvoz pokaže nepovoljne rezultate.

3.2. Članica je dužna da objavi na nediskriminatorski i lako dostupan način, ime i adresu svake laboratorije u kojoj se testiranje može obaviti ili može dati ovu informaciju uvozniku kada mu se odobri ponovno testiranje iz stava 3.1.

3.3. Članica će razmotriti rezultate ponovljenog testiranja prilikom oslobađanja i carinjenja roba, i po potrebi, prihvatiti rezultate ovog testiranja.

⁵ Ništa u ovom stavu neće spriječiti članicu da prepozna ćutanje organa u žalbenom postupku ili reviziji kao odluku u korist podnosioca žalbe u skladu sa njenim zakonima i propisima.

ČLAN 6: PRAVILA O PROVIZIJAMA I NAKNADAMA U VEZI SA UVOZOM I IZVOZOM**1. Opšta pravila o provizijama i naknadama nametnutim prilikom uvoza ili izvoza ili u vezi sa uvozom i izvozom**

1.1. Odredbe stava 6.1 odnose se na sve provizije i naknade osim carine i poreza u okviru člana III GATT-a iz 1994. godine, koje su nametnute od strane članica ili su u vezi sa uvozom i izvozom roba.

1.2. Informacije o provizijama i naknadama biće objavljene u skladu sa članom 1. ovog Sporazuma. Ove informacije uključuju provizije i naknade koje će se primijeniti, razlog njihove primjene, nadležni organ i kada i kako će se obaviti plaćanje.

1.3. Ustanoviće se adekvatan vremenski rok od objavljivanja novih ili izmjenjenih provizija i naknada do njihovog stupanja na snagu, osim u hitnim slučajevima. Takve naknade i provizije neće se primjenjivati dok se ne objave informacije o istima.

1.4. Svaka članica, gdje je to primjenjivo, mora s vremena na vrijeme preispitati svoje provizije i naknade sa tendencijom smanjenja njihovog broja i raznolikosti.

2. Specifična pravila o provizijama i naknadama nametnutim prilikom uvoza ili izvoza ili u vezi sa uvozom i izvozom

2.1. Provizije i naknade za carinsku obradu:

- i. će biti ograničene na sumu prosječnih troškova pruženih usluga u vezi sa specifičnim aktivnostima prilikom uvoza ili izvoza; i
- ii. ne moraju biti povezane sa specifičnim operacijama uvoza i izvoza pod uslovom da su oporezovane za usluge usko vezane za carinsku obradu roba.

3. Kaznena pravila

3.1. Za potrebe člana 6.3, termin "kazne" ima značenje onih kazni koje je nametnula uprava carina članice zbog kršenja carinskih zakona, propisa ili proceduralnih zahtjeva.

3.2. Svaka članica treba da osigura da kazne za kršenje carinskih zakona, propisa i proceduralnih zahtjeva budu sprovedene nad onima koji su odgovorni za njihovo kršenje u skladu sa njenim zakonom.

3.3. Nametnuta kazna zavisice od činjenica i okolnosti slučaja i biće proporcionalna stepenu i ozbiljnosti povrede.

3.4. Svaka članica će osigurati održavanje mjera za izbegavanje:

- i. konflikta interesa u procjeni i naplati kazni i nameta; i
- ii. stvaranja podsticaja za procjenu i naplatu kazni koje nisu u skladu sa stavom 3.3

3.5. Svaka članica mora osigurati da se, kada se odredi kazna za kršenje carinskih zakona, propisa ili proceduralnih uslova, dostavi pisano objašnjenje licima kojima je kazna nametnuta navodeći prirodu prekršaja i zakon koji je u primjeni, propise ili procedure prema kojima je propisan iznos ili raspon kazne za dato kršenje.

3.6. Ukoliko lice dobrovoljno otkrije upravi carina članice da je prekršilo carinske propise, regulative ili proceduralne uslove prije nego što uprava carina to sama ustanovi, članica se ohrabruje da, kada je to moguće, ovu činjenicu uzme u obzir kao olakšavajuću okolnost prilikom određivanja kazne.

3.7. Odredbe ovog stava odnose se na kazne u prevozu prilikom tranzita pomenutog u stavu 3.1.

ČLAN 7: OSLOBADANJE I CARINJENJE ROBA

1. Obrada prije dolaska roba

1.1. Svaka članica mora da usvoji i održava procedure koje dozvoljavaju podnošenje dokumentacije prilikom uvoza i druge tražene informacije, uključujući manifeste, kako bi obrada počela prije dolaska roba sa ciljem da se ubrza oslobađanje roba nakon dolaska.

1.2. Članice će, po potrebi, osigurati podnošenje dokumentacije unaprijed u elektronskoj formi kako bi se ova dokumentacija počela obrađivati prije dolaska roba.

2. Elektronsko plaćanje

Svaka članica će, ukoliko je to moguće, usvojiti i održavati procedure koje dozvoljavaju opciju elektronskog plaćanja carine, poreza, provizija i naknada carini u vezi sa uvozom i izvozom.

3. Odvajanje oslobađanja od konačne odluke o carini, porezu, provizijama, naknadama

3.1. Svaka članica će usvojiti i održavati procedure kojima se dozvoljava oslobađanje roba prije konačne odluke o carini, proviziji, porezu i naknadama ukoliko takva odluka nije donešena prije ili nakon dolaska, ili što je moguće prije nakon dolaska i pod uslovom da su svi ostali uslovi ispunjeni.

3.2. Kao uslov za takvo oslobađanje, članica može zatražiti:

- a. plaćanje definisane carine, poreza, provizija, naknada prije ili po dolasku roba i garancije za svaki iznos koji još uvijek nije određen u obliku jemstva, depozita ili nekog drugog odgovarajućeg sredstva u okviru njenih zakona i propisa; ili
- b. garanciju u vidu jemstva, depozita ili nekog drugog sredstva u okviru njenih zakona i propisa.

3.3. Takva garancija ne može biti veća od iznosa koji članica zahtijeva kako bi se obezbijedilo plaćanje carine, poreza, provizija i naknada za robe pokrivene garancijom.

3.4. U slučajevima gdje se ustanove prekršaji za koje je predviđeno određivanje novčanih kazni, može se tražiti garancija za moguće novčane kazne.

3.5. Garancija određena stavovima 3.2. i 3.4. biće oslobođena kada više ne bude bila potrebna.

3.6. Nijedna od ovih odredbi neće uticati na pravo članice da ispita, zadrži, zaplijeni ili konfiskuje ili se bavi robom na bilo koji način koji je u suprotnosti sa Pravima i obavezama članica STO.

4. Upravljanje rizikom

4.1. Svaka članica će, u mjeri u kojoj je to moguće, usvojiti i održavati sistem upravljanja rizikom u carinskoj kontroli.

4.2. Svaka članica će dizajnirati i primjenjivati upravljanje rizikom na način na koji će izbjeći proizvoljnu ili neopravdanu diskriminaciju, ili prikrivena ograničenja u međunarodnoj trgovini.

4.3. Svaka članica će carinsku kontrolu i, ukoliko je to moguće, druge relevantne granične kontrole, koncentrisati na visokorizične pošiljke i ubrzavanje oslobađanja pošiljki niskog rizika.

Svaka članica može metodom slučajnog uzorka da izabere pošiljke za takvu vrstu kontrole kao dio njenog upravljanja rizikom.

4.4. Svaka članica će upravljanje rizikom da bazira na procjeni rizika putem odgovarajućeg kriterijuma za selekciju. Takav kriterijum selekcije može uključivati, između ostalog, HS kod, prirodu i opis roba, zemlju porijekla, zemlju iz koje se robe dopremaju, vrijednost roba, zapis trgovaca o usklađenosti, sve vrste prevoznih sredstava.

5. Revizija nakon carinjenja

U cilju ubrzavanja oslobađanja roba, svaka članica će usvojiti i primjenjivati reviziju nakon carinjenja kako bi osigurala usklađenost sa carinskim i drugim zakonima i propisima.

Svaka članica će izabrati lice ili pošiljku za reviziju nakon carinjenja na osnovu upravljanja rizikom, što može da uključi odgovarajući kriterijum za selekciju. Svaka članica će post-carinsku reviziju uraditi na transparentan način. Kada je u reviziju uključeno i lice i nakon što se izvuku određeni zaključci, članica će, bez odlaganja, obavijestiti lice čiji su zapisi kontrolisani o rezultatima, pravima i obavezama lica i razlozima koji su doveli do takvih rezultata.

Članice potvrđuju da informacije koje su dobijene u post-carinskoj reviziji mogu biti iskorišćene za dalje administrativne i sudske postupke.

Članice će, kada je to moguće, koristiti rezultate post-carinske revizije u primjeni upravljanja rizikom.

6. Osnivanje i objava prosječnog vremena oslobađanja

6.1. Članice se ohrabruju da izmjere i objave njihovo prosječno vrijeme za oslobađanje roba periodično ali neprekidno, koristeći, inter alia, Studiju SCO o vremenu oslobađanja.⁶

6.2. Članice se ohrabruju da sa Komitetom podijele svoja iskustva u mjerenju prosječnog vremena oslobađanja, uključujući korišćenu metodologiju, identifikovane prepreke, i sve efikasne rezultate.

7. Mjere za trgovinske olakšice za autorizovane operatere

7.1. Svaka članica će obezbijediti operaterima dodatne mjere trgovinskih olakšica u vezi sa formalnostima i procedurama vezanim za uvoz, izvozom ili tranzit, u skladu sa stavom 7.3., pod uslovom da oni ispunjavaju određene kriterijume, a koji će u daljem tekstu biti nazivani autorizovani operateri. Alternativno, članica može ponuditi takve mjere olakšica putem carinskih procedura koje su generalno dostupne svim operaterima bez zahtjeva za pravljenjem posebne šeme.

7.2. Specifični kriterijumi treba da budu vezani za usaglašenošću, ili rizik neusaglašenosti sa zahtjevima određenim zakonima, propisima i procedurama članice. Određeni kriterijumi, koji treba da budu objavljeni, mogu uključivati:

- a. odgovarajući zapis o usklađenosti sa carinskim i drugim zakonima i propisima;
- b. sistem upravljanja zapisima kako bi se omogućile potrebne interne kontrole;
- c. finansijsku solventnost, uključujući, gdje je moguće, odredbe o dovoljnoj bezbjednosti/garanciji; i
- d. bezbjednost lanca dostave.

⁶ Svaka članica može odrediti okvir i metodologiju mjerenja prosječnog vremena oslobađanja u skladu sa svojim mogućnostima i kapacitetom.

Specifični kriterijumi za kvalifikaciju operatera neće:

- a. biti dizajnirani ili primjenjivani tako da stvore proizvoljnu ili neopravdanu diskriminaciju među operaterima ukoliko preovladavaju isti uslovi; i
- b. u mjeri u kojoj je to moguće, ograničavati učešće malih i srednjih preduzeća.

7.3. Mjere za olakšice u trgovini koje se pružaju u skladu sa stavom 7.1. uključivaće najmanje 3 od sljedećih mjera:⁷

- a. niski zahtjevi kada je u pitanju dokumentacija i zahtjevi za podacima;
- b. niska stopa fizičkih inspekcija i ispitivanja kada je to moguće;
- c. kratko vrijeme oslobođanja;
- d. odloženo plaćanje carine, poreza, provizija, naknada;
- e. korišćenje sveobuhvatnih ili redukovanih garancija;
- f. jedinstvena carinska deklaracija za sve uvoze i izvoze u jednom periodu; i
- g. carinjenje robe u prostorijama autorizovanog operatera ili na drugim mjestima koje je carina odredila.

7.4. Članice se ohrabruju da razviju šeme autorizovanih operatera na osnovu međunarodnih standarda, tamo gdje ti standardi postoje, osim kada su takvi standardi neodgovarajući ili neefikasni za ispunjenje legitimnih ciljeva.

7.5. U cilju poboljšanja mjera olakšica koje su daju operaterima, članice će pružiti priliku ostalim članicama da pregovaraju o međusobnom prepoznavanju šema autorizovanih operatera.

7.6. Članice će razmjenjivati relevantne informacije o šemama autorizovanih operatera u okviru Komiteta.

8. Ubrzane pošiljke

8.1. Svaka članica će usvojiti ili održavati procedure koje dozvoljavaju ubrzano oslobođanje barem onih roba koje dolaze kao teret u vazdušnom saobraćaju licima koja se prijave za ovu uslugu, dok će carinska kontrola ostati na snazi.⁸ Ukoliko članica uvede kriterijum ograničenja⁹ u pogledu toga ko može da se prijavi za takvu uslugu, članica može, u objavljenom kriterijumu, da traži da podnosilac zahtjeva, kao uslov za kvalifikaciju za tretman ubrzane pošiljke iz stava 8.2. a.-d.:

- a. obezbijedi adekvatnu infrastrukturu i plaćanje carinskih troškova vezanih za obradu ubrzane pošiljke, u slučajevima kada podnosilac zahtjeva ispunjava uslove članice da takva obrada bude izvedena u za to predviđenoj prostoriji;
- b. prije dolaska ubrzane pošiljke podnese sve informacije neophodne za oslobođanje;
- c. da mu se procijeni naknada koja je limitirana na iznos prosječnih troškova usluga pruženih tokom omogućavanja tretmana navedenog u stavovima 8.2. a.-d.;
- d. održava visok stepen kontrole ubrzanih pošiljki putem korišćenja tehnologije za internu bezbjednost, logistiku i praćenje od preuzimanja do isporuke;
- e. obezbijedi ubranu pošiljku od preuzimanja do isporuke;
- f. preuzme odgovornost za plaćanje carine, poreza, provizija i naknada upravi carina za robe;
- g. ima dobru evidenciju o usklađenosti sa carinskim i drugim zakonima i propisima;

⁷ Mjera navedena u podstavovima a.-g. će se smatrati obezbijeđenom autorizovanim operaterima ukoliko je generalno dostupna svim operaterima.

⁸ U slučajevima kada članica već ima ustanovljene procedure koje omogućavaju tretman iz stava 8.2., ova odredba neće zahtijevati da članica uvede posebne ubrzane procedure oslobođanja.

⁹ Ovakav kriterijum primjene, ako ga ima, treba da bude dodatak zahtjevima članice u radu sa svim robama ili pošiljkama koje dolaze kao vazdušni prevoz tereta.

- h. bude u skladu sa drugim uslovima direktno vezanim sa efikasnim sprovođenjem zakona, propisa i proceduralnih zahtjeva Članice, koji su specifično vezani za obezbjeđivanje tretmana iz stava 8.2.

8.2. U skladu sa stavovima 8.1. i 8.3., Članice će:

- a. minimizirati dokumentaciju potrebnu za oslobađanje ubrzanih pošiljki u skladu sa članom 10.1. i u mjeri u kojoj je to moguće, obezbijediti oslobađanje na osnovu jednog dostavljanja informacije o određenim pošiljkama;
- b. obezbijediti da ubrzane pošiljke budu oslobođene pod normalnim uslovima što je brže moguće nakon dolaska, pod uslovom da su podnijeti podaci potrebni za oslobađanje;
- c. nastojati da primijene tretman iz podstavova 8.2. a. i b. na pošiljke bilo koje težine ili vrijednosti prepoznajući da je članici dozvoljeno da zahtijeva dodatne procedure pri ulasku, uključujući deklaracije i prateću dokumentaciju i plaćanje carine i poreza i da ograniči takav tretman na osnovu vrste roba, pod uslovom da tretman nije limitiran na robu male vrijednosti, kao što su dokumenta; i
- d. obezbijediti, u mjeri u kojoj je to moguće, za *de minimis* vrijednost pošiljke ili carinski iznos za koji se carina i porez neće naplaćivati, osim za propisane robe. Interni porezi, kao porez na dodatu vrijednost i akcizni porezi, koji se primjenjuju u skladu sa Članom III GATT-a iz 1994. godine ne podliježu ovoj odredbi.

8.3. Ništa iz stavova 8.1. i 8.2. neće uticati na pravo članice da ispita, zadrži, zaplijeni, konfiskuje ili odbije ulazak roba, ili izvrši post-carinsku reviziju, uključujući i u vezi sa sistemom upravljanja rizikom. Nadalje, ništa iz stavova 8.1. i 8.2. neće spriječiti članicu da traži, kao uslov za oslobađanje, podnošenje dodatnih informacija o ispunjenju neautomatskih licencnih zahtjeva.

9. Kvarljiva roba¹⁰

9.1. U cilju spriječavanja gubitaka koji se mogu izbjeći ili oštećenja kvarljive robe, a pod uslovom da su svi regulatorni zahtjevi ispunjeni, svaka članica će:

- a. obezbijediti oslobađanje kvarljivih roba u normalnim okolnostima u najkraćem mogućem periodu; i
- b. obezbijediti oslobađanje kvarljivih roba, u posebnim uslovima kada je to prikladno uraditi, mimo radnog vremena carine i drugih relevantnih organa.

9.2. Svaka članica će dati odgovarajući prioritet kvarljivim robama kada zakazuje preglede koji su potrebni.

9.3. Svaka članica će ili odrediti, ili dozvoliti uvozniku da odredi odgovarajuće skladište za kvarljivu robu prije njenog oslobađanja. Članica može zahtijevati da svako skladište koje je odredio uvoznik ima dozvolu ili je određeno od za to relevantnih organa. Kretanje roba ka tim skladištima, uključujući ovlašćenja operatera da pomjeri robu, može biti predmet dozvole nadležnih organa, ukoliko se tako zahtjeva. Članica će, gdje je to moguće i u skladu sa domaćim zakonima, a na zahtjev uvoznika, omogućiti bilo koju proceduru neophodnu za oslobađanje kvarljivih roba u nekom od skladišta.

9.4. U slučajevima velikog odlaganja u oslobađanju kvarljivih roba, a na pisani zahtjev, članica uvoznik će, u mjeri u kojoj je to moguće, omogućiti komunikaciju o razlozima odlaganja.

¹⁰ U smislu ove odredbe, kvarljiva roba je roba koja brzo truli zbog svojih prirodnih karakteristika, posebno nedostatka odgovarajućih uslova skladištenja.

ČLAN 8: SARADNJA GRANIČNE POLICIJE

1. Članica će osigurati da njeni organi i agencije koji su odgovorni za graničnu kontrolu i procedure vezane za uvoz, izvoz i tranzit roba saradjuju međusobno i koordiniraju svoje aktivnosti u cilju olakšavanja trgovine.

2. Članice će, u mjeri u kojoj je to moguće, saradivati pod uslovima koje su zajednički odredile sa drugim članicama, sa kojima imaju zajedničke granice sa ciljem da koordiniraju procedure na graničnim prelazima kako bi olakšali prekograničnu trgovinu. Ovakva saradnja i koordinacija mogu uključivati:

- i. usklađivanje radnih dana i sati;
- ii. usklađivanje procedura i formalnosti;
- iii. razvoj i dijeljenje zajedničkih prostoriya;
- iv. zajedničke kontrole;
- v. organizovanje one stop granične kontrole.

ČLAN 9: KRETANJE ROBA POD CARINSKOM KONTROLOM NAMIJENJENIH UVOZU

Svaka članica će, u mjeri u kojoj je to moguće, i pod uslovom da su svi regulatorni zahtjevi ispunjeni, dozvoliti robama namijenjenim za izvoz da budu premještane u okviru njene tetitorije pod carinskom kontrolom, od jedne carinske kancelarije gdje ulaze do druge carinske kancelarije gdje će robe biti oslobođene ili ocarinjene.

ČLAN 10: FORMALNOSTI U VEZI SA UVOZOM I IZVOZOM I TRANZITOM

1. Formalnosti i potrebna dokumentacija

1.1. U cilju smanjenja učestalosti i složenosti formalnosti uvoza, izvoza i tranzita i smanjenja i pojednostavljenja potrebne dokumentacije za uvoz, izvoz i tranzit i imajući u vidu zakonite političke ciljeve i druge faktore kao što su izmijenjene okolnosti, relevantne nove informacije i poslovne prakse, dostupnost tehničkih sredstava i tehnologije, najbolje međunarodne prakse i inpute zainteresovanih strana, svaka članica će izvršiti reviziju ovih formalnosti i potrebne dokumentacije i, na osnovu rezultata revizije, obezbijediti, gdje je to moguće, da se pomenute formalnosti i i potrebna dokumentacija:

- a. usvajaju i /ili primjenjuju sa ciljem brzog oslobađanja roba, posebno onih kvarljivih;
- b. usvajaju i/ili primjenjuju na način koji teži smanjenju vremena i troškova usklađivanja trgovaca i operatera;
- c. koje su izabrane budu najmanje restriktivne mjere za trgovinu kada su dvije ili više mjera dostupne za ispunjavanje ciljeva; i
- d. ne sprovode ukoliko je potreba za njima prestala da postoji.

1.2. Komitet će razviti procedure za dijeljenje relevantnih informacija i najboljih praksi prema potrebi.

2. Prihvatanje kopija

2.1. Svaka članica će, kada je to moguće, nastojati da prihvati papirnu ili elektronsku kopiju prateće dokumentacije potrebne za uvozne, izvozne i tranzitne formalnosti.

2.2. U slučajevima gdje vladina agencija članice već posjeduje original ovakvog dokumenta, bilo koja druga agencija članice će prihvatiti papirnu ili elektronsku kopiju, gdje je to moguće, od agencije koja posjeduje original in lieu originalnog dokumenta.

2.3. Članice neće tražiti original ili kopiju izvoznih deklaracija podnijetih upravi carina članice izvoznice kao uslov za uvoz.¹¹

3. Upotreba međunarodnih standarda

3.1. Članice se ohrabruju da koriste relevantne međunarodne standarde ili njihove djelove kao osnovu za uvozne, izvozne i tranzitne formalnosti i procedure osim ukoliko nije predviđeno drugačije u smislu ovog Sporazuma.

3.2. Članice se ohrabruju da uzmu učešće, u okviru svojih izvora, u pripremi i periodičnim revizijama relevantnih međunarodnih standarda od strane odgovarajućih međunarodnih organizacija.

3.3. Komitet će razviti procedure dijeljenja informacija od strane članica, razmjene najboljih praksi o implementaciji međunarodnih standarda, prema potrebi. Komitet takođe može da pozove relevantne međunarodne organizacije da diskutuju o svom radu u vezi sa međunarodnim standardima. Prema potrebi, Komitet može da identifikuje specifične standarde koji imaju poseban značaj za članice.

4. Princip jednog prozora

4.1. Članice će nastojati da održavaju jedan prozor, kojim omogućavaju trgovcima da podnesu dokumentaciju i/ili podatke potrebne za uvoz, izvoz ili transport roba kroz jednu tačku ulaska do mjesta učestvovanja nadležnih organa ili agencija. Nakon ispitivanja dokumentacije i/ili podataka, o rezultatima od strane nadležnih organa ili agencija podnosilac zahtjeva će biti pravovremeno obaviješten putem principa jednog prozora.

4.2. U slučajevima kada su dokumentacija i/ili podaci već primljeni putem prozora, ista dokumentacija i/ili podaci se neće tražiti od strane nadležnih organa ili agencija osim u hitnim situacijama ili drugim izuzetnim okolnostima koje će biti javno objavljene.

4.3. Članice će obavijestiti Komitet o detaljima rada jednog prozora.

4.4. Članice će, u mjeri u kojoj je to moguće i praktično, koristiti informacione tehnologije da podrže jedan prozor.

5. Kontrola prije otpreme

5.1. Članice neće tražiti da se vrši kontrola prije otpreme u vezi sa tarifnom klasifikacijom i carinskim vrednovanjem.

5.2. Bez predrasuda kada su u pitanju prava članica da koriste druge tipove kontrole prije otpreme koji nisu pokriveni stavom 5.1, članice se ohrabruju da ne uvode ili primjenjuju nove zahtjeve kada je u pitanju njihova upotreba.¹²

6. Upotreba carinskih brokera

6.1. Ne dovodeći u pitanje bitna pitanja nekih članica kod kojih carinski brokери trenutno igraju posebnu ulogu, od stupanja na snagu ovog sporazuma članice neće uvoditi obaveznu upotrebu carinskih brokera.

6.2. Svaka članica će poslati obavještenje i objaviti svoje mjere o upotrebi carinskih brokera. Komitet će biti obaviješten o svim kasnijim izmjenama i one će biti blagovremeno objavljene.

6.3. U pogledu licenciranja carinskih brokera, članice će primjenjivati pravila koja su transparentna i objektivna.

¹¹ Ništa sadržano u ovom paragrafu neće spriječiti članicu da zahtijeva dokumenta kao što su sertifikati, dozvole ili licence kao uslov za uvoz kontrolisanih ili regulisanih roba.

¹² Ovaj podstav se odnosi na kontrolu prije otpreme u skladu sa Sporazumom o kontroli prije otpreme, i ne isključuje mogućnost kontrole prije otpreme za svrhe SFM.

7. Uobičajena granična procedura i jednoobrazni zahtjevi za dokumentacijom

7.1. Svaka članica će, u skladu sa stavom 7.2., primjenjivati uobičajene carinske procedure i jednoobrazne zahtjeve za dokumentacijom u svrhu oslobađanja i carinjenja roba širom njene teritorije.

7.2. Ništa u ovom stavu ne sprečava članice da:

- a. uspostave različite procedure i dokumentacione zahtjeve na osnovu prirode i tipa roba, ili njihovog prevoznog sredstva;
- b. uspostave različite procedure i dokumentacione zahtjeve za robu na osnovu upravljanja rizicima;
- c. uspostave različite procedure i dokumentacione zahtjeve kako bi se obezbijedilo potpuno ili djelimično oslobađanje od uvoznih dažbina ili poreza;
- d. primijene elektronsko popunjavanje ili procesuiranje; ili
- e. uspostave različite procedure i dokumentacione zahtjeve na način koji je u skladu sa Sporazumom o sanitarnim i fitosanitarnim mjerama.

8. Odbijena roba

8.1. U slučaju da je prezentirana roba za uvoz odbijena od strane nadležnog organa članice, po osnovu njene manjkavosti u ispunjavanju sanitarnih ili fitosanitarnih propisa ili tehničkih propisa, članica će, u skladu sa svojim zakonima i propisima dozvoliti uvozniku da ponovo ustupi ili vrati odbijenu robu izvozniku ili drugom licu određenom od strane izvoznika.

Ukoliko je ovakva opcija omogućena, a uvoznik je ne uspije sprovesti u razumnom vremenskom periodu, nadležni organ može preduzeti drugačije aktivnosti u odnosu na neusklađenu robu.

9. Privremeni ulazak roba/unutrašnje i spoljašnje procesuiranje

a. Privremeni ulazak roba

Svaka članica će omogućiti, kako je propisano njenim zakonima i regulativom, robama da budu dovedene na carinsku teritoriju uslovno oslobođene, potpuno ili djelimično od plaćanja uvoznih dažbina i poreza, ukoliko se ovakva roba uvozi na carinsku teritoriju za posebne namjene, i za robe koje su namijenjene za ponovni izvoz u određenom periodu a nisu pretrpjele nikakve promjene osim normalne amortizacije i gubitka usled njihovog korišćenja.

b. Unutrašnje i spoljašnje procesuiranje

i. Svaka članica će omogućiti, u skladu sa svojim zakonima i regulativom, unutrašnje i spoljašnje procesuiranje roba. Roba koja ima dozvolu za spoljašnje procesuiranje može biti ponovo uvezena uz potpuno ili djelimično oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina i poreza u skladu sa zakonima i propisima članice koji su na snazi.

ii. U svrhu ovog člana, termin „unutrašnje procesuiranje“ podrazumijeva carinske procedure shodno kojima određene robe mogu biti dovedene na carinsku teritoriju gdje su uslovno oslobođene, potpuno ili djelimično, od plaćanja uvoznih dažbina i poreza, ili imaju pravo obaveznog povlačenja, na osnovu činjenice da je ovakva roba namijenjena za proizvodnju, procesuiranje ili popravke i kasniji izvoz.

iii. U svrhu ovog člana, termin „spoljašnje procesuiranje“ podrazumijeva carinske procedure shodno kojima roba koja je u slobodnom prometu na carinskoj teritoriji, može biti privremeno izvezena za proizvodnju, procesuiranje ili popravku u inostranstvu a zatim ponovo uvezena.

ČLAN 11: SLOBODA TRANZITA

1. Svi propisi i formalnosti u vezi sa saobraćajem u tranzitu nametnuti od strane članice ne treba da:
 - a. budu održavani ukoliko okolnosti ili ciljevi koji su doveli do njihovog usvajanja više ne postoje ili ukoliko izmijenjene okolnosti ili ciljevi mogu riješiti na postojeći razuman i manje restriktivan način trgovine,
 - b. budu primijenjeni na način koji konstituiše prikriveno ograničavanje saobraćaja u tranzitu.
2. Saobraćaj u tranzitu ne treba biti uslovljen bilo kakvom naplatom naknada ili taksi nametnutih u vezi sa tranzitom, osim naknada za prevoz odnosno onih srazmjernih administrativnih troškova koji se baštine od strane tranzita, ili u odnosu na troškove za pružene usluge.
3. Članice neće tražiti, uzimati ili održavati bilo kakva dobrovoljna ograničenja ili druge slične mjere u vezi sa saobraćajem u tranzitu. Ovo je bez obzira na postojeće i buduće nacionalne propise, bilateralne ili multilateralne sporazume u vezi sa regulisanjem saobraćaja u skladu sa pravilima STO.
4. Svaka članica priznaje za proizvode koji će biti u tranzitu kroz teritoriju bilo koje druge članice, ne manje povoljan tretman od onog kojeg bi dala takvim proizvodima da su bili transportovani iz njihovog mjesta porijekla do odredišta, bez prolaska kroz teritoriju takve druge članice.
5. Članice se podstiču da stave na raspolaganje, gdje je primjenjivo, fizički odvojenu infrastrukturu (kao što su trake, vezovi i slično) za saobraćaj u tranzitu.
6. Formalnosti, potrebna dokumentacija i carinske kontrole u vezi sa saobraćajem u tranzitu ne trebaju biti više opterećujući nego što je potrebno, da bi:
 - a. roba bila identifikovana; i
 - b. da bi bilo obezbijeđeno ispunjenje tranzitnih zahtjeva.
7. Kada je roba stavljena u postupak tranzita i dobila dozvolu da nastavi put od mjesta porijekla na teritoriji članice, ona neće više biti predmet bilo koje carinske dažbine ili nepotrebnog odlaganja ili ograničenja, dok ne završi svoj tranzit na mjestu destinacije na teritoriji članice.
8. Članice neće primjenjivati tehničke propise i postupke ocjenjivanja usaglašenosti za robu u tranzitu u okviru Sporazuma o tehničkim barijerama za trgovinu.
9. Članice će dozvoliti i omogućiti popunjavanje i procesuiranje tranzitne dokumentacije i podataka unaprijed, prije pristizanja roba.
10. Kada saobraćaj u tranzitu dođe na carinarnicu gdje napušta teritoriju članice, ta carinska kancelarija će odmah prekinuti operaciju tranzita ukoliko su uslovi za tranzit ispunjeni.
 - 11.1. Kada članica zahtijeva garanciju u obliku jemstva, depozita ili drugog odgovarajućeg novčanog ili nenovčanog¹³ instrumenta za saobraćaj u tranzitu, ovakva garancija će biti ograničena na obezbjeđivanje ispunjenosti uslova koji nastaju iz ovakvog saobraćaja u tranzitu.
 - 11.2. Kada je članica utvrdila da su tranzitni uslovi zadovoljeni, garancija se raskida bez odlaganja.
 - 11.3. Svaka članica će, na način koji je u skladu sa njenim zakonima i propisima, omogućiti sveobuhvatne garancije koje uključuju višestruke transakcije za iste operatore ili obnovu garancije bez raskidanja za naredne pošiljke.

¹³ Ništa u ovoj odredbi ne sprečava članicu da održava postojeće procedure shodno kojima sredstva prevoza mogu biti korišćena kao garancija u saobraćaju u tranzitu

11.4 Svaka članica će učiniti dostupnim javnosti relevantne informacije koje koristi za definisanje garancije, uključujući garancije za pojedinačne transakcije i, gdje je primjenjivo, garancije za višestruke transakcije.

11.5 Svaka članica može zahtijevati korišćenje carinske pratnje za saobraćaj u tranzitu samo u okolnostima koje predstavljaju veliki rizik ili kada ne može biti osigurana usaglašenost sa carinskim zakonima i propisima putem korišćenja garancije. Opšta pravila koja se primjenjuju za carinski konvoj ili carinsku pratnju objavljuju se u skladu sa članom 1.

12. Članice će nastojati sa saradnju i koordiniraju međusobno u cilju unapređivanja slobodnog tranzita. Ovakva saradnja i koordinacija može uključivati, ali nije ograničena na, sklapanje sporazuma o:

- i. naknadama;
- ii. formalnosti i zakonskih uslovima; i
- iii. praktičnim operacijama tranzitnog režima.

13. Svaka članica će nastojati da odredi nacionalnog tranzitnog koordinatora kome mogu biti upućeni svi zahtjevi i predlozi od strane drugih članica u vezi sa dobrim funkcionisanjem tranzita.

ČLAN 12: CARINSKE OPERACIJE

1. Mjere koje promovišu usklađenost i saradnju

1.1. Članice su saglasne u vezi sa tim koliki je značaj da trgovci budu svjesni svojih obaveza vezanih za usklađenost, da se podstiče dobrovoljna usklađenost kako bi se omogućilo uvoznicima da sami koriguju svoje greške bez kazni u odgovarajućim okolnostima, i primjene usaglašenih mjera kako bi se inicirale jače mjere za trgovce koji krše obaveze.¹⁴

1.2. Članice se podstiču da dijele informacije o najboljoj praksi u upravljanju usklađenosti carina, uključujući i kroz Komitet za olakšavanje trgovine. Članice se pozivaju da saraduju u davanju tehničkih smjernica i podrške izgradnji kapaciteta za potrebe sprovođenja mjera usklađenosti, i ojačavanja njihove efikasnosti.

2. Razmjena informacija

2.1. Na zahtjev, i u skladu sa odredbama ovog člana, članice će razmjenjivati informacije navedene u stavu 6. b. i/ili c. u svrhu potvrde deklaracije uvoza ili izvoza u utvrđenim slučajevima gdje postoji osnovana sumnja u tačnost i ispravnost deklaracije.

2.2. Svaka članica će obavijestiti Komitet o detaljima svoje kontaktne tačke za razmjenu ovakvih informacija.

3. Verifikacija

Članica će uputiti zahtjev za informacijama samo nakon što je sprovela odgovarajuću verifikaciju procedura deklaracije za uvoz ili izvoz i nakon što je provjerila dostupnu relevantnu dokumentaciju.

4. Zahtjev

4.1. Članica koja postavlja zahtjev dostavlja drugoj članici zahtjev u pisanoj formi, u papirnom ili elektronskom obliku, na dogovorenom jeziku STO ili drugom jeziku, uključujući:

- a. predmet koji je u pitanju i uključujući, gdje je moguće i dostupno, serijski broj izvozne deklaracije koja odgovara uvoznoj deklaraciji koja je u pitanju;

¹⁴ Takva aktivnost ima za opšti cilj smanjenje učestalosti neusklađenosti, a samim tim i smanjenje potrebe za razmjenom informacija prilikom izvršenja.

- b. u koju svrhu članica koja postavlja zahtjev, zahtijeva informacije ili dokumentaciju, zajedno sa imenima i kontakt podacima lica na koje se odnosi zahtjev, ukoliko su ovi podaci poznati;
 - c. gdje se zahtijeva od zamoljene članice, dostaviti potvrde¹⁵ o verifikaciji, gdje je primjenjivo.
 - d. posebne zahtijevane informacije i dokumentaciju;
 - e. identitet kancelarije porijekla koja je dostavila zahtjev;
 - f. pozivanje na odredbe domaćeg zakona članice koja postavlja zahtjev i pravnog sistema koji reguliše prikupljanje, zaštitu, korišćenje, otkrivanje, zadržavanje i raspolaganje povjerljivim informacijama i ličnim podacima;
- 4.2. Ukoliko članica koja podnosi zahtjev nije u mogućnosti da se uskladi sa bilo kojim od podstavova pod 4.1, to se mora navesti u zahtjevu.

5. Zaštita i povjerljivost

5.1. Članica koja podnosi zahtjev, treba u skladu sa stavom 5.2:

- a. sva dokumenta i informacije dostavljene od strane zamoljene članice da drži strogo povjerljivo i obezbijedi barem isti takav nivo zaštite i povjerljivosti kako je predviđeno domaćim zakonom i pravnim sistemom zamoljene članice, kako je navedeno u skladu sa stavom 6.1. b i 6.1. c.;
- b. da dostavi informacije i dokumentaciju samo carinskim organima koji rukovode predmetom koji je u pitanju i da koriste informacije i dokumentaciju isključivo u svrhe kako je navedeno u zahtjevu, osim u slučaju da se članica saglasi drugačije u pismenom obliku;
- c. da ne otkriva informacije ili dokumenta bez izričitog pisanog odobrenja zamoljene članice;
- d. da ne koristi bilo kakve neprovjerene informacije ili dokumenta dostavljena od zamoljene članice, kao odlučujući faktor za ublažavanje sumnje u datim okolnostima;
- e. da poštuje bilo kakve uslove specifične za određeni slučaj, koje je postavila zamoljena članica u vezi sa zadržavanjem i raspolaganjem povjerljivim informacijama ili dokumentima i ličnim podacima;
- i
- f. na zahtjev, da obavijesti zamoljenu članicu o bilo kakvim odlukama ili mjerama preduzetim u vezi sa predmetom, kao rezultat informacija ili dokumenata koji su joj stavljeni na raspolaganje.

5.2. Članica koja podnosi zahtjev može biti u nemogućnosti, shodno domaćem zakonu i pravnom sistemu, da se usaglasi sa bilo kojim od podstavovima 5.1. Ukoliko je to slučaj, članica koja podnosi zahtjev će ovo navesti u zahtjevu.

5.3. Zamoljena članica će tretirati bilo koji zahtjev i podatke za verifikaciju, koji su dostavljeni shodno stavu 4., barem sa istim nivoom zaštite i povjerljivosti koji je priznat od strane zamoljene članice za sopstvene, slične podatke.

6. Pružanje informacija

6.1. Shodno odredbama ovog člana, zamoljena članica će odmah:

- a. odgovoriti u pisanoj formi, u papirnom ili elektronskom obliku;
- b. pružiti konkretne informacije kako je navedeno u deklaraciji za uvoz ili izvoz, ili deklaraciju, u mjeri u kojoj je to moguće, uz opis nivoa zaštite i povjerljivosti koji je zahtijevan od zamoljene članice;
- c. ako se zahtijeva, pružiti konkretne informacije kao što je navedeno u sledećim dokumentima, ili sama dokumenta podnešena kao prilog uz uvoznu ili izvoznu deklaraciju, u mjeri u kojoj su dostupne: faktura, otpremnica, sertifikat o porijeklu i tovarni list, u formi u kojoj su podnijeti, bilo u papirnom ili elektronskom obliku, zajedno sa opisom nivoa zaštite i povjerljivosti zahtijevanog od zamoljene članice;

¹⁵ Ovo može uključivati relevantne informacije o verifikaciji sprovedenoj u skladu sa stavom 12.3. Takve inofrmacije će biti predmet nivoa zaštite i povjerljivosti određenog od strane članice koja spovodi verifikaciju.

d. potvrditi da su dostavljena dokumenta istinite kopije;

e. pružiti informaciju ili na drugi način odgovoriti na zahtjev, u mjeri u kojoj je to moguće, u roku od 90 dana od dana dostavljanja zahtjeva.

6.2. Zamoljena članica, može zahtijevati prema domaćem zakonu i pravnom sistemu, osiguranje prije izdavanja informacija da konkretne informacije neće biti korišćene kao dokaz u krivičnim istragama, sudskim postupcima ili necarinskim postupcima, bez posebne pisane dozvole zamoljene članice. Ako članica koja postavlja zahtjev nije u mogućnosti da se usaglasi sa ovim zahtjevima, ona o tome mora obavijestiti zamoljenu članicu.

7. Odlaganje ili odbijanje zahtjeva

7.1. Zamoljena članica može odložiti ili odbiti dio ili cjelokupan zahtjev za dostavljanje informacija i mora obavijestiti članicu koja postavlja zahtjev o razlozima ovakvog činjenja, kada:

a. bi to bilo u suprotnosti sa javnim interesima koji se ogledaju u domaćem zakonu i pravnom sistemu zamoljene članice.

b. je njeni domaći zakoni i pravni sistem sprečavaju u pružanju informacija. U ovom slučaju treba dostaviti članici koja postavlja zahtjev kopiju relevantne, konkretne reference.

c. bi pružanje informacija ometalo sprovođenje zakona ili na drugi način remetilo upravni ili sudski postupak istrage koja je u toku, krivično gonjenje ili postupak.

d. se saglasnost uvoznika ili izvoznika zahtijeva domaćim zakonom i pravnim sistemom koji reguliše prikupljanje, zaštitu, korišćenje, otkrivanje, zadržavanje i odlaganje povjerljivih informacija ili ličnih podataka, a ta saglasnost nije data.

e. je zahtjev za informacijama dostavljen nakon isteka zakonskih uslova za zadržavanje dokumenta članice koja postavlja zahtjev.

7.2. U okolnostima iz stava 4.2., 5.2. ili 6.2. sprovođenje ovakvog zahtjeva će biti po diskrecionom pravu zamoljene članice.

8. Reciprocitet

Ukoliko je članica koja podnosi zahtjev mišljenja da ne bi bila u stanju da se usaglasi sa sličnim zahtjevom, u slučaju da bude upućen od strane zamoljene članice, ili ukoliko još uvijek nije implementirala ovaj član, ovakva činjenica se mora naznačiti u zahtjevu. Sprovođenje ovakvog zahtjeva se sprovodi po diskrecionom pravu zamoljene članice.

9. Administrativni teret

9.1. Članica koja podnosi zahtjev će uzeti u obzir resurse i troškove koji su povezani sa administracijom zamoljene članice pri davanju odgovora na zahtjeve za informacijama. Članica koja podnosi zahtjev će razmotriti proporcionalnost između fiskalnih interesa u ostvarivanju svog zahtjeva i napora izvršenih od strane zamoljene članice u obezbjeđivanju informacija.

9.2. Ukoliko zamoljena članica primi određeni broj zahtjeva za informacijama koje nije u mogućnosti da opsluži, ili preobiman zahtjev za informacijama od strane jedne ili više članica koje podnose zahtjev, i nije u stanju da ispuni ovakve zahtjeve u razumnom roku, ona može zahtijevati od jedne ili više članica koje postavljaju zahtjev da postave prioritete u cilju dogovora o praktičnim limitima u okviru njenih ograničenih resursa. U odsustvu obostrano usaglašenog pristupa, izvršenje takvih zahtjeva će biti po diskrecionom pravu zamoljene članice na osnovu rezultata sopstvenih prioriteta.

10. Ograničenja

Zamoljene članice neće biti u obavezi da:

a. izmijene format svojih uvoznih ili izvoznih deklaracija ili procedura;

- b. zatraže druga dokumenta osim onih koja su zahtijevana sa uvoznom ili izvoznom deklaracijom u skladu sa stavom 6 c.;
- c. iniciraju postupke za dobijanje informacija;
- d. modifikuju period zadržavanja takvih informacija;
- e. uvode papirnu dokumentaciju, gdje je već uvedena u elektronskom obliku;
- f. prevode informacije;
- g. provjere tačnost informacija;
- h. pružaju informacije koje bi mogle uticati na legitimne poslovne interese određenih preduzeća, javnosti ili privatnih lica.

11. Neovlašćeno korišćenje ili objavljivanje

11.1. U slučaju bilo kakvog kršenja uslova korišćenja ili otkrivanja informacija koje su razmijenjene u skladu sa ovim članom, članica koja podnosi zahtjev i koja je dobila informacije, detalje o ovakvom neovlašćenom korišćenju ili otkrivanju neodložno treba obavijestiti zamoljenu članicu koja je pružila informacije, i:

- a. preduzeti neophodne mjere radi otklanjanja kršenja;
- b. preduzeti neophodne mjere za sprečavanje bilo kakvih budućih kršenja; i
- c. obavijestiti zamoljenu članicu o preduzetim mjerama shodno podstavovima a. i b. iznad.

11.2. Zamoljena članica može suspendovati svoje obaveze prema članici koja podnosi zahtjev shodno ovom članu, dok ne budu preduzete mjere iz stava 11.1.

12. Bilateralni i regionalni sporazumi

12.1. Ništa u ovom članu neće spriječiti članicu da zaključi ili ostavi na snazi bilateralne, multilateralne ili regionalne sporazume o dijeljenju ili razmjeni carinskih informacija i podataka, uključujući i razmjenu na sigurnoj i blagovremenoj osnovi, kao što je automatska razmjena, ili razmjena informacija prije pristizanja pošiljke.

12.2. Ništa u ovom članu se neće tumačiti na način koji mijenja ili utiče na prava i obaveze članica shodno ovakvim bilateralnim, multilateralnim ili regionalnim sporazumima, ili da upravlja razmjenom carinskih informacija i podataka pod takvim drugim sporazumima.

ČLAN 13: INSTITUCIONALNI ARANŽMANI

1. KOMITET ZA OLAKŠAVANJE TRGOVINE

1.1. Ovim putem se osniva Komitet za olakšavanje trgovine.

1.2. Komitet će biti otvoren za učešće svim članovima i bira svog predsjedavajućeg. Komitet se sastaje po potrebi i na način predviđen relevantnim odredbama ovog sporazuma, ali ne manje od jednom godišnje, u cilju obezbjeđivanja prilike za članove da se konsultuju o svim pitanjima u vezi sa funkcionisanjem ovog Sporazuma ili sprovođenjem njegovih ciljeva. Komitet će imati takve nadležnosti kako je određeno ovim sporazumom ili kako je određeno od strane članova. Komitet će usvojiti sopstveni Pravilnik o radu.

1.3. Komitet može, po potrebi, osnovati prateća tijela. Sva ovakva tijela odgovaraju za svoj rad komitetu.

1.4. Komitet će, po potrebi, razviti procedure za razmjenu relevantnih informacija i najbolje prakse između članica.

1.5. Komitet će održavati bliske kontakte sa drugim međunarodnim organizacijama iz oblasti olakšavanja trgovine, kao što je Svjetska carinska organizacija, sa ciljem obezbjeđivanja najboljih mogućih savjeta za implementaciju i administraciju ovog Sporazuma kao i da bi se osiguralo izbjegavanje nepotrebnog dupliranja napora. U tu svrhu, Komitet može pozvati predstavnike tih organizacija ili njenih pomoćnih organa da:

a. prisustvuju sastancima Komiteta; i

b. raspravljaju o konkretnim pitanjima koja se odnose na sprovođenje ovog sporazuma.

1.6. Komitet će razmotriti rad i sprovođenje ovog Sporazuma nakon 4 godine od njegovog stupanja na snagu, a zatim periodično.

1.7. Članovi se podstiču da postavljaju pitanja Komitetu u vezi sa problemima u implementaciji i primjeni ovog Sporazuma.

1.8. Komitet će ohrabriti i olakšati ad hoc diskusije između članova o konkretnim pitanjima shodno ovom Sporazumu, sa ciljem postizanja obostrano zadovoljavajućeg rešenja u brzom roku.

2. NACIONALNI KOMITET ZA OLAKŠAVANJE TRGOVINE

Svaka članica će uspostaviti i/ili održavati nacionalni komitet za olakšavanje trgovine ili odrediti postojeći mehanizam da olakša kako domaću koordinaciju tako i implementaciju odredbi ovog Sporazuma.

ODJELJAK II

ODREDBE O SPECIJALNOM I RAZLIČITOM TRETMANU ZA ZEMLJE ČLANICE U RAZVOJU I NAJMANJE RAZVIJENE ZEMLJE ČLANICE

1. Opšti principi

1.1. Odredbe sadržane u članovima 1. do 12. ovog Sporazuma će biti implementirane od strane zemalja u razvoju ili najmanje razvijenih zemalja članica, u skladu sa odjeljkom koji se zasniva na modalitetima dogovorenim u prilogu D Okvirnog sporazuma (WT/L/579) od jula 2004. godine i stava 33. i Priloga E Ministarske deklaracije iz Hong Konga (WT/MIN(05)/ DEC).

1.2. Pružaće se pomoć i podrška u izgradnji kapaciteta¹⁶ kako bi se pomogla zemljama u razvoju i najmanje razvijenim zemljama članicama, da implementiraju odredbe ovog Sporazuma, u skladu sa njihovom prirodom i opsegom. Obim i vrijeme predviđeno za implementaciju odredbi ovog sporazuma biće u vezi sa kapacitetima za sprovođenje zemalja u razvoju ili najmanje razvijenih zemalja članica. Kada zemlja u razvoju ili najmanje razvijena zemlja članica nije u mogućnosti da obezbijedi neophodne kapacitete, neće se uslovljavati primjena odredbe(i) u pitanju dok se ne dostigne potrebni kapacitet za implementaciju.

1.3. Od najmanje razvijenih zemalja članica će se zahtijevati da preduzmu obaveze u mjeri koja je u skladu sa njihovim individualnim razvojem, finansijskim i trgovinskim potrebama ili njihovim administrativnim ili institucionalnim mogućnostima.

1.4. Ovi principi će se primjenjivati kroz odredbe propisane u Odjeljku II.

2. KATEGORIJE ODREDBI

2.1. Postoje tri kategorije odredbi:

a. Kategorija A sadrži odredbe koje zemlja u razvoju ili najmanje razvijena zemlja članica odredi za implementaciju, nakon stupanja na snagu ovog sporazuma, ili u slučaju najmanje razvijene zemlje članice, u roku od jedne godine nakon stupanja na snagu, kao što je predviđeno u stavu 3.

b. Kategorija B sadrži odredbe koje zemlja u razvoju ili najmanje razvijena zemlja članica odredi za implementaciju na dan nakon tranzicionog vremenskog perioda nakon stupanja na snagu ovog sporazuma, kao što je predviđeno u stavu 4.

c. Kategorija C sadrži odredbe koje zemlja u razvoju ili najmanje razvijena zemlja članica odredi za implementaciju na dan nakon tranzicionog vremenskog perioda nakon stupanja na snagu ovog sporazuma, i kojima se zahtijeva sticanje kapaciteta za implementaciju kroz pružanje pomoći i podrške za izgradnju kapaciteta, kao što je predviđeno u stavu 4.

2.2. Svaka zemlja u razvoju ili najmanje razvijena zemlja članica će samostalno usvojiti, na individualnoj osnovi, odredbe u okviru svake od kategorija A, B i C.

3. Obavještenja i implementacija u kategoriji A

3.1. Stupanjem na snagu ovog sporazuma, svaka zemlja članica u razvoju, će implementirati obaveze iz kategorije A. Obaveze koje su određene u kategoriji A će time činiti sastavni dio ovog sporazuma.

3.2. Najmanje razvijena zemlja članica može da obavijesti Komitet o odredbama koje je odredila u kategoriji A do jedne godine nakon stupanja na snagu ovog sporazuma. Sve obaveze najmanje razvijene zemlje članice određene u kategoriji A će time činiti sastavni dio ovog sporazuma.

¹⁶ U svrhu ovog sporazuma „pomoć i podrška u izgradnji kapaciteta“ može biti u obliku tehničke, finansijske, ili u drugom, zajednički dogovorenim, obliku pomoći.

4. Obavještenje o definitivnim datumima za implementaciju kategorije B i kategorije C

4.1. U vezi sa odredbama koje članica zemlja u razvoju nije odredila u kategoriji A, članica može odložiti implementaciju u skladu sa procesom koji je naveden u ovom stavu.

Članica zemlja u razvoju Kategorija B

a. Stupanjem na snagu ovog sporazuma, svaka članica zemlja u razvoju će obavijestiti Komitet o odredbama koje je odredila u okviru Kategorije B i odgovarajuće indikativne datume za implementaciju.¹⁷

b. Ne kasnije od godinu dana nakon stupanja na snagu ovog sporazuma, svaka članica zemlja u razvoju će obavijestiti Komitet o krajnjim datumima za implementaciju odredbi koje je odredila u Kategoriji B. Ukoliko članica zemlja u razvoju, prije ovog datuma, smatra da je neophodno dodatno vrijeme da pruži obavještenje o krajnjim datumima, članica može zahtijevati da Komitet produži period u mjeri dovoljnoj da obavijesti o svojim datumima.

Članica zemlja u razvoju Kategorija C

c. Stupanjem na snagu ovog sporazuma, svaka članica zemlja u razvoju, će obavijestiti Komitet o odredbama koje je odredila u okviru Kategorije C i odgovarajućim indikativnim datumima za implementaciju. U svrhu transparentnosti, podnijeta obavještenja će uključivati informacije o pomoći i podršci u izgradnji kapaciteta koje članica zahtijeva radi implementacije.¹⁸

d. U roku od jedne godine nakon stupanja na snagu ovog sporazuma, članice zemlje u razvoju i relevantni članovi donatori, uzimajući u obzir sve postojeće aranžmane, obavještenja u skladu sa stavom 10.1, i informacije dostavljene u skladu sa podstavovima c. navedenim iznad, će Komitetu obezbijediti informacije o aranžmanima koje održavaju i koje su sklopili u cilju pružanja pomoći i podrške za izgradnju kapaciteta kako bi omogućili implementaciju Kategorije C.¹⁹ Članica zemlja u razvoju koja je uzela učesšća treba neodložno obavijestiti Komitet o ovakvim aranžmanima. Komitet takođe treba da pozove donatore koji nisu članice da dostave informacije o postojećim i zaključenim aranžmanima.

e. U roku od 18 mjeseci od dana pružanja informacije utvrđene podstavom 4.1 d., članice donatori i odgovarajuće članice zemlje u razvoju će obavijestiti Komitet o napretku u pružanju pomoći i podrške. Svaka članica zemlja u razvoju treba, u isto vrijeme, da da obavještenje o svojoj definitivnoj listi datuma za implementaciju.

4.2. U vezi sa tim odredbama koje najmanja razvijena zemlja članica nije odredila shodno Kategoriji A, najmanja razvijena zemlja članica može kasniti u implementaciji u skladu sa procesom opisanim u ovom stavu.

Najmanje razvijene zemlje članice Kategorija B

a. Ne kasnije od godinu dana nakon stupanja na snagu ovog sporazuma, najmanje razvijena zemlja članica će obavijestiti Komitet o odredbama Kategorije B, i može dati obavještenje o odgovarajućim indikativnim datumima za implementaciju ovih odredbi, uzimajući u obzir maksimalnu fleksibilnost za najmanje razvijene zemlje članice.

b. Ne kasnije od dvije godine nakon datuma slanja obavještenja predviđenog shodno podstavu a. iznad, svaka najmanje razvijena zemlja članica će obavijestiti Komitet kako bi potvrdila usvajanje odredbi i obavijestila ga o datumima implementacije. Ako najmanje razvijena zemlja članica smatra da joj je neophodno dodatno vrijeme da bi dala obavještenje o krajnjim datumima, članica može zahtijevati od Komiteta da produži period dovoljno dugo da bi dala obavještenje o datumima.

¹⁷ Podnešena obavještenja mogu uključivati i takve dalje informacije koje članica koja daje obavještenje smatra odgovarajućim. Članice se podstiču da pruže informacije o domaćim agencijama/ licima koji su odgovorni za implementaciju.

¹⁸ Članice takođe mogu uključiti i informacije o nacionalnim planovima i projektima za implementaciju trgovinskih olakšica; o domaćoj agenciji/licu odgovornom za implementaciju; i o donatorima sa kojima članica sklapa aranžmane za pružanje pomoći.

¹⁹ Takvi aranžmani će biti pod uzajamno dogovorenim uslovima, bilo bilateralno ili kroz odgovarajuće međunarodne institucije, u skladu sa stavom 9.3.

Najmanje razvijene zemlje članice Kategorija C

c. U svrhu transparentnosti i radi olakšavanja aranžmana sa donatorima, godinu dana nakon stupanja na snagu ovog sporazuma svaka najmanje razvijena zemlja članica će obavijestiti komitet o odredbama koje je odredila za Kategoriju C, imajući u vidu maksimalnu fleksibilnost za najmanje razvijene zemlje članice.

d. Godinu dana nakon datuma koji je naveden u podstavu c. iznad, najmanje razvijene zemlje članice će dati obavještenje o pomoći i podrzi u izgradnji kapaciteta koje članica zahtijeva u cilju implementacije.²⁰

e. U roku od dvije godine nakon slanja obavještenja u skladu sa podstavom b. iznad, najmanje razvijene zemlje članice i relevantne članice donatori, uzimajući u obzir informacije koje su dostavljene shodno podstavu d. iznad, će Komitetu dostaviti informaciju o aranžmanima koje održavaju i koje su sklopili, koji su neophodni za pružanje pomoći i podrške u izgradnji kapaciteta i koji omogućavaju implementaciju Kategorije C.²¹ Najmanje razvijene zemlje članice koje uzimaju učešća, će Komitetu neodložno dostaviti informacije o ovakvim aranžmanima. Najmanje razvijene zemlje članice će u isto vrijeme dostaviti obavještenje o indikativnim datumima za implementaciju odgovarajućih obaveza Kategorije C koje pokrivaju aranžmani pomoći. Komitet će treba pozvati donatore koji nisu članice da dostave informacije o postojećim i sklopljenim aranžmanima.

f. U roku od 18 mjeseci od dana pružanja informacije utvrđene podstavom 4.2 e., članice donatori i odgovarajuće najmanje razvijene zemlje članice će obavijestiti Komitet o napretku u pružanju pomoći i podrške. Svaka najmanje razvijena zemlja članica će u isto vrijeme dostaviti obavještenje o svojoj definitivnoj listi datuma za implementaciju

4.3. Članice zemlje u razvoju i najmanje razvijene zemlje članice koje imaju poteškoće u dostavljanju krajnjih datuma za implementaciju u rokovima predviđenim u stavovima 4.1 i 4.2, zbog nedostatka donatorske pomoći ili nedostatka napretka u obezbjeđivanju pomoći i podrške, će obavijestiti komitet što je prije moguće, a prije isteka navedenih rokova. Članice su saglasne da saraduju i da pomognu u dostavljanju obavještenja o ovakvim poteškoćama, uzimajući u obzir posebne okolnosti i posebne probleme sa kojima se članice suočavaju. Komitet treba, po potrebi, da preduzme mjere za rešavanje problema uključujući, gdje je to potrebno, produžavanje rokova za članice na koje se odnosi obavještenje o definitivnim datumima.

4.4. Tri mjeseca prije roka iz stava 4.1. b ili 4.1.e, ili u slučaju najmanje razvijene zemlje članice, stava 4.2. b ili 4.2. f, Sekretarijat će podsjetiti članicu ukoliko nije dostavila obavještenje o krajnjim datumima za implementaciju odredbi koje je odredila za Kategoriju B ili C. Ukoliko se članica ne pozove na stav 4.3. ili stav 4.1. b, ili u slučaju najmanje razvijene zemlje članice, stav 4.2. b, za produžavanje roka i i dalje nije dostavila obavještenje o krajnjim datumima za implementaciju, članica će implementirati odredbe u roku od jedne godine nakon roka određenog u stavu 4.1. b ili 4.1. e, ili u slučaju najmanje razvijene zemlje članice, stavu 4.2. b ili 4.2. f, ili produžetkom iz stava 4.3.

4.5. Ne kasnije od 60 dana nakon datuma o obavještenju o krajnjim datumima za implementaciju Kategorije B i Kategorije C u skladu sa stavovima 4.1, 4.2 i 4.3, Komitet će uzeti u obzir priloge koji sadrže krajnje datume svake članice za implementaciju odredbi Kategorije B i Kategorije C, uključujući bilo koji datum shodno stavu 4.4., i time navedene priloge učiniti sastavnim dijelom sporazuma.

²⁰ Članice takođe mogu uključiti i informacije o nacionalnim planovima i projektima za implementaciju trgovinskih olakšica; o domaćoj agenciji/licu odgovornom za implementaciju; i o donatorima sa kojima članica može imati aranžman za pružanje pomoći

²¹ Ovakvi aranžmani će biti pod uzajamno dogovorenim uslovima, bilateralno

5 Mehanizam ranog upozoravanja: Produženje datuma implementacije za odredbe Kategorije B i C

5.1.

a. Članica zemlja u razvoju ili najmanje razvijena zemlja članica koja smatra da će imati poteškoća u sprovođenju odredbi koje je odredila za Kategoriju B ili Kategoriju C, shodno krajnjim datumima u skladu sa stavom 4.1. b ili 4.1. e, ili u slučaju najmanje razvijene zemlje članice, stavom 4.2. b ili 4.2. f, treba o tome obavijestiti Komitet. Zemlje u razvoju će obavijestiti Komitet ne kasnije od 120 dana prije isteka datuma implementacije. Najmanje razvijene zemlje članice će obavijestiti Komitet ne kasnije od 90 dana od tog datuma.

b. Obavještenje Komitetu treba da sadrži novi datum na koji članica zemlja u razvoju ili najmanje razvijena zemlja članica očekuje da će biti u mogućnosti da implementira odredbe na koje se odnosi. Obavještenje takođe treba da sadrži i razloge za očekivano kašnjenje implementacije. Ovakvi razlozi mogu uključivati potrebu za podrškom koja ranije nije predviđena ili dodatnom pomoći ili podrškom u izgradnji kapaciteta.

5.2. Ukoliko kod članice zemlje u razvoju zahtjev za dodatno vrijeme za implementaciju ne prelazi 18 mjeseci, ili kod najmanje razvijene zemlje članice čiji zahtjev za dodatno vrijeme ne prelazi 3 godine, članica koja predaje zahtjev ima pravo na ovo dodatno vrijeme bez daljih postupaka od strane Komiteta.

5.3. Kada članica zemlja u razvoju ili najmanje razvijena zemlja članica smatra da joj je potrebno prvo produženje koje je duže od onoga navedenog u stavu 5.2., ili drugo ili bilo koje naknadno produženje, treba komitetu da dostavi zahtjev za produženje, koji sadrži informacije opisane pod 5.1. b, ne kasnije od 120 dana za zemlju u razvoju i 90 dana za najmanje razvijenu zemlju članicu, prije isteka originalnog krajnjeg roka za implementaciju ili datuma koji je naknadno produžen.

5.4. Komitet će sa blagonaklonošću razmotriti zahtjeve za produženje uzimajući u obzir posebne okolnosti članica koje predaju zahtjev. Ove okolnosti mogu uključivati poteškoće i kašnjenja u dobijanju podrške.

6. Implementacija Kategorije B i Kategorije C

6.1. U skladu sa stavom 1.2, ukoliko članica zemlja u razvoju ili najmanje razvijena zemlja članica, ispunila procedure predviđene podstavovima 4.1. i 4.2. i predviđene stavom 5., i gdje produženje koje je zahtijevano nije odobreno ili gdje je članica zemlja u razvoju ili najmanje razvijena zemlja članica na drugi način doživjela nepredviđene okolnosti koje sprečavaju produženje koje je odobreno shodno stavu 5., sama procijeni da je njen kapacitet da implementira odredbe shodno Kategoriji C i nadalje nedovoljan, ovakva članica će obavijestiti Komitet o svojoj nemogućnosti da implementira relevantne odredbe.

6.2. Komitet za olakšavanje trgovine će odmah uspostaviti ekspertsku grupu, i u svakom slučaju ne kasnije od 60 dana nakon što Komitetu bude dostavljeno obavještenje od relevantne članice zemlje u razvoju ili najmanje razvijene zemlje članice. Ekspertska grupa će ispitati probleme i dati preporuku Komitetu u roku od 120 dana nakon njenog sastavljanja.

6.3. Ekspertska grupa će biti sastavljena od pet nezavisnih lica, visoko kvalifikovanih u polju olakšavanja trgovine i u polju pomoći i podrške u izgradnji kapaciteta. Sastav ekspertske grupe obezbijediće ravnotežu u odnosu na državljane zemalja u razvoju i razvijenih zemalja članica. Kada je u pitanju najmanje razvijena zemlja članica, ekspertska grupa će uključivati najmanje jednog državljanina iz najmanje razvijene zemlje. Ako se komitet ne može saglasiti o sastavu ekspertske grupe u roku do 20 dana nakon uspostavljanja, Generalni Direktor će u konsultaciji sa predsjedavajućim komiteta utvrditi sastav ekspertske grupe u skladu sa odredbama ovog stava.

6.4. Ekspertska grupa će razmotriti samoprocjenu nedostatka kapaciteta i dati preporuku komitetu za olakšavanje trgovine. Pri razmatranju preporuke ekspertske grupe, za najmanje razvijenu zemlju članicu, Komitet će, gdje je primjenjivo, sprovesti akcije koje će olakšati postizanje održive implementacije kapaciteta.

6.5. Članica neće biti predmet postupka u okviru Sporazuma o rješavanju sporova ovog pitanja, od vremena kada članica zemlja u razvoju obavijesti Komitet o svojoj nemogućnosti da implementira relevantne odredbe do prvog sastanka Komiteta nakon što dobiju preporuku ekspertske grupe. Na tom sastanku će Komitet razmotriti preporuku ekspertske grupe. Za najmanje razvijene zemlje članice, proces pod Sporazumom o rješavanju sporova se neće primjenjivati na određene odredbe od datuma obavještenja Komiteta o njoj nemogućnosti da implementira odredbe do datuma na koji Komitet donese odluku, ili u toku od 24 mjeseca nakon prvog sastanka Komiteta, kako je navedeno iznad, koji god datum prvo nastupi.

6.6. Kada najmanje razvijena zemlja članica izgubi sposobnost da implementira obaveze Kategorije C, ona može obavijestiti Komitet o tome i pratiti procedure opisane u stavu 6.

7. Prelazak između Kategorija B i C

7.1. Članice zemlje u razvoju ili najmanje razvijene zemlje članice koje su obavijestile o odredbama Kategorije B i C, mogu prebacivati odredbe između kategorija kroz dostavljanje obavještenja Komitetu. Kada članica predloži prebacivanje odredbi iz Kategorije B u C, članica treba da dostavi informacije o pomoći i podršci koja je neophodna za izgradnju kapaciteta.

7.2. U slučaju da joj je potrebno dodatno vrijeme da sprovede odredbu kao rezultat prebacivanja iz Kategorije B u Kategoriju C, članica može:

- a. koristiti odredbe stava 5, uključujući mogućnost za automatsko produženje; ili
- b. zahtijevati ispitivanje od strane Komiteta vezano za zahtjev članice za dodatno vrijeme za implementaciju odredbi i, ukoliko je neophodno, pomoć i podršku za izgradnju kapaciteta, uključujući mogućnost pregleda i preporuke od strane ekspertske grupe shodno stavu 6; ili
- c. u slučaju najmanje razvijene zemlje članice, bilo koji novi datum implementacije za više od četiri godine nakon originalnog datuma koji je komuniciran shodno Kategoriji B, mora biti odobren od strane Komiteta. Pored toga, najmanje razvijena zemlja nastavlja i dalje da pribjegava stavu 5. Podrazumijeva se da je potrebna pomoć i podrška u izgradnji kapaciteta za ovakvo prebacivanje u slučaju najmanje razvijene zemlje članice.

8. Grejs period za primjenu i razumijevanje pravila i procedura koje regulišu rješavanje sporova

8.1. Za period od dvije godine nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, odredbe članova XXII i XXIII GATT-a iz 1994. godine, definisane i primijenjene u skladu sa Sporazumom o pravilima i procedurama koje regulišu rješavanje sporova, bilo koja odredba koju je članica odredila u Kategoriji A neće se primjenjivati na rješavanje sporova protiv članice zemlje u razvoju.

8.2. Za period od 6 godina nakon stupanja na snagu ovog sporazuma, odredbe članova XXII i XXIII GATT-a iz 1994. godine, definisane i primijenjene u skladu sa Sporazumom o pravilima i procedurama koje regulišu rješavanje sporova, bilo koja odredba koju je članica odredila u Kategoriji A neće se primjenjivati na rješavanje sporova protiv najmanje razvijene zemlje članice.

8.3. Za period od 8 godina nakon implementacije odredbi u skladu sa Kategorijom B i C, najmanje razvijena zemlja članica, neće primjenjivati odredbe iz članova XXII i XXIII GATT-a 1994 kako je razrađeno i primijenjeno u skladu sa razumijevanjem pravila i procedura za rješavanje sporova, u rješavanju sporova protiv te najmanje razvijene zemlje članice na koju se odnose ove odredbe.

8.4. Bez obzira na grejs period za primjenu razumijevanja pravila i procedura koje regulišu rješavanje sporova, prije sačinjavanja zahtjeva za konsultacijama shodno članu XXII i XXIII, i u svim nivoima rješavanja sporova u odnosu na mjeru za najmanje razvijenu zemlju članicu, članica treba da obrati naročitu pažnju na posebnu situaciju u najmanje razvijenoj zemlji članici. U tom smislu će se članice dužno uzdržati od pokretanja procedura shodno Sporazumu o pravilima i procedurama koje regulišu rješavanje sporova, u kojima su uključene najmanje razvijene zemlje članice.

8.5. Svaka članica treba, na zahtjev, u toku grejs perioda koji je dozvoljen ovim stavom, da obezbijedi adekvatne mogućnosti za druge članice za diskusiju u vezi sa bilo kojim problemom koji se odnosi na implementaciju ovog Sporazuma.

9. Pružanje podrške u izgradnji kapaciteta

9.1. Članice donatori su saglasni da olakšaju pružanje pomoći i podrške za izgradnju kapaciteta zemljama u razvoju i najmanje razvijenim zemljama članicama, pod uzajamno dogovorenim uslovima bilo bilateralno ili kroz odgovarajuće međunarodne organizacije. Cilj je da se pomogne zemljama u razvoju i najmanje razvijenim zemljama u implementaciji odredbi iz odjeljka I ovog sporazuma.

9.2. S obzirom na posebne potrebe najmanje razvijenih zemalja članica, ciljana pomoć i podrška treba biti pružena najmanje razvijenim zemljama članicama kako bi im pomogla u izgradnji održivih kapaciteta za implementaciju njihovih obaveza. Kroz relevantne mehanizme razvojne saradnje i u vezi sa principima tehničke pomoći i izgradnje kapaciteta, kako je navedeno u stavu 9.3., razvojni partneri će nastojati da pruže pomoć i podršku u ovoj oblasti na način koji ne ugrožava postojeće razvojne prioritete.

9.3. Članice će nastojati da primjenjuju sledeće principe za pružanje pomoći i podrške za izgradnju kapaciteta u vezi sa implementacijom ovog sporazuma:

- a. uzeti u obzir cjelokupan razvojni okvir zemalja primalaca i regiona, i gdje je relevantno i primjenjivo, reformi u toku i program tehničke pomoći;
- b. uključiti, gdje je relevantno i odgovarajuće, aktivnosti kojima bi se riješili regionalni i subregionalni izazovi i promovisala regionalna i subregionalna integracija;
- c. obezbijediti da se reformne aktivnosti olakšavanja trgovine koje su u toku za privatni sektor, uključene u aktivnosti pomoći;
- d. promovisati koordinaciju između i među članovima i drugim relevantnim institucijama, uključujući regionalne ekonomske zajednice, kako bi se osigurala maksimalna efikasnost rezultata od ove pomoći. U tom cilju:
 - i. koordinacija, prije svega u zemlji ili regionu gdje je potrebno pružiti pomoć, između članica partnera i donatora, i među bilateralnim i multilateralim donatorima, treba stremiti ka izbjegavanju preklapanja i dupliranja pomoćnih programa i nekonzistentnosti u aktivnostima reformi kroz blisku saradnju sa tehničkom podrškom i intervencijama u cilju izgradnje kapaciteta;
 - ii. za najmanje razvijene zemlje članice, poboljšani integrisani okvir mora biti dio ovog koordinacionog procesa; i
 - iii. članice takođe treba da promovišu internu koordinaciju između njihove trgovine i razvojnih zvaničnika, kako u glavnim gradovima tako i u Ženevi, u implementaciji ovog sporazuma i tehničke podrške.
- e. podsticati korišćenje postojećih koordinacionih struktura u zemlji i regionu, kao što su okrugli stolovi i konsultativne grupe za koordinaciju i praćenje implementacionih aktivnosti; i
- f. podsticati članice zemlje u razvoju da obezbijede izgradnju kapaciteta prema drugim zemljama u razvoju inajmanje razvijenim zemljama i razmotre podršku ovakvih aktivnosti, gdje je to moguće.

9.4. Komitet treba da održi barem jednu posvećenu sjednicu godišnje u cilju:

- a. vođenja razgovora o bilo kojim problemima u vezi sa implementacijom odredbi ili djelova odredbi;
- b. razmatranje napretka u obezbjeđivanju tehničke podrške i izgradnje kapaciteta u cilju podrške implementaciji ovog Sporazuma, uključujući bilo koju članicu zemlju u razvoju ili najmanje razvijenu zemlju članicu koja nije primila adekvatnu tehničku podršku i izgradnju kapaciteta;
- c. razmjena iskustava i informacija o pomoći koja je u toku i programima implementacije, uključujući izazove i uspjehe;
- d. pregled obavještenja donatora kao što je navedeno u stavu 10; i
- e. pregled operacija iz stava 9.2.

10. Informacije o pomoći koja se podnosi Komitetu

10.1. Da bi se obezbijedila transparentnost za članice zemlje u razvoju i najmanje razvijene zemlje članice, o odredbama pomoći i podrške Odjeljku I, svaka donatorska članica koja pomaže članici zemlji u razvoju ili najmanje razvijenoj zemlji članici u implementaciji ovog Sporazuma, treba da dostavi Komitetu, pri stupanju na snagu ovog Sporazuma i na godišnjem nivou nakon toga, sledeće informacije o svojoj pomoći i podršci za izgradnju kapaciteta koja je data u prethodnih dvanaest mjeseci i, gdje je moguće, za koje postoji obavezanost u narednih dvanaest mjeseci²²:

- a. opis podrške i pomoći za izgradnju kapaciteta;
- b. status i iznos za koji postoji obaveza/ koji je isplaćen;
- c. procedure za isplatu pomoći i podrške;
- d. zemlja korisnica, i gdje je to potrebno, region; i
- e. agencija za implementaciju u zemlji članici koja pruža pomoć i podršku.

Informaciju je potrebno dostaviti u formatu određenom u prilogu 1. U slučaju članica OECD, dostavljena informacija može biti bazirana na relevantnim informacijama OECD sistema izvještavanja kreditora. Članice zemlje u razvoju koje izjavljuju da su u situaciji da obezbijede pomoć i podršku se ohrabruju da dostave informacije navedene iznad.

10.2. Donatorske članice koje pomažu članicama zemljama u razvoju ili najmanje razvijenim zemljama članicama, treba da dostave Komitetu sledeće:

- a. kontakt tačke njihovih agencija odgovornih za pružanje pomoći i podrške za izgradnju kapaciteta u vezi sa implementacijom odredbi Odjeljka I ovog Sporazuma, uključujući, gdje je primjenjivo, informacije o ovakvim kontaktnim tačkama u okviru zemlje ili regiona gdje je potrebno pružiti pomoć ili podršku; i
- b. informacije o procesu i mehanizmima za zahtijevanje pomoći i podrške.

Članice zemlje u razvoju koje izjavljuju da su u poziciji da obezbijede pomoć i podršku se ohrabruju da dostave gore navedene informacije.

10.3. Članice zemlje u razvoju i najmanje razvijene zemlje članice koje namjeravaju da budu od koristi za pomoć i podršku u vezi sa olakšavanjem trgovine, treba da Komitetu dostave informacije o kontaktnoj tački/tačkama kancelarije(a) odgovornih za koordinaciju i prioritete ovakve pomoći i podrške.

10.4. Članice mogu dostaviti informacije u stavovima 10.2 i 10.3 kroz internet reference i ažuriraće dostavljene informacije po potrebi. Sekretarijat će objaviti ovakve informacije javnosti.

10.5. Komitet će pozvati relevantne međunarodne i regionalne organizacije (kao što su MMF, OECD, UNCTAD, SCO, UN regionalne komisije, Svjetska Banka, ili njihova pomoćna tijela i regionalne razvojne banke) i druge agencije za saradnju da dostave informacije navedene u stavu 10.1, 10.2 i 10.4.

²² Dostavljene informacije će odražavati zahtjeve odredbi vezanih za tehničku podršku.

FINALNE ODREDBE

1. U svrhu ovog Sporazuma termin „članica“ podrazumijeva nadležni organ te članice.
2. Sve odredbe ovog Sporazuma su obavezujuće za sve članice.
3. Članice će primjenjivati ovaj Sporazum od datuma njegovog stupanja na snagu. Članice zemlje u razvoju i najmanje razvijene zemlje članice koje su odabrale da koriste odredbe Odjeljka II će implementirati ovaj Sporazum u skladu sa Odjeljkom II.
4. Članica koja prihvati ovaj Sporazum nakon njegovog stupanja na snagu će implementirati njegove obaveze Kategorije B i C, ubrajajući relevantne periode od dana stupanja na snagu ovog Sporazuma.
5. Članice carinske unije ili regionalnog ekonomskog aranžmana mogu usvojiti regionalni pristup za pomoć u implementaciji njihovih obaveza shodno Sporazumu o olakšavanju trgovine uključujući i kroz osnivanje i korišćenje regionalnih tijela.
6. Bez obzira na opšte interpretativne bilješke priloga 1A, ništa u ovom Sporazumu se ne može tumačiti kao umanjenje obaveza članica shodno GATT-u iz 1994. godine. Pored toga, ništa u ovom Sporazumu se neće tumačiti kao umanjenje prava i obaveza članica shodno Sporazumu o tehničkim preprekama u trgovini i Sporazumu o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera.
7. Svi izuzeci²³ iz Opšteg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. će se primjenjivati u odnosu na odredbe ovog Sporazuma. Odricanja primjenjiva na GATT iz 1994. ili bilo koji njegov dio, odobrena u skladu sa članom IX: 3 i članom IX:4 Sporazuma iz Marakeša kojim se uspostavlja STO i svih izmjena istog od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma, primjenjuju se na odredbe ovog Sporazuma.
8. Odredbe članova XXII i XXIII Opšteg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. godine, definisane i primijenjene u Sporazumu o pravilima i procedurama koje regulišu rješavanje sporova, primjenjuju se na konsultacije i rješavanje sporova shodno ovom sporazumu, osim u slučaju da je drugačije definisano u ovom sporazumu.
9. Rezerve se ne mogu upisati u pogledu bilo koje odredbe ovog Sporazuma bez odobrenja druge članice.
10. Obaveze Kategorije A za članice zemlje u razvoju i najmanje razvijene zemlje članice, priložene uz ovaj Sporazum u skladu sa stavovima 3.1 i 3.2 Odjeljka II, predstavljaju sastavni dio ovog Sporazuma.
11. Obaveze Kategorije B i C članica zemalja u razvoju i najmanje razvijenih zemalja članica, koje su uzete u obzir od strane Komiteta i priložene ovom Sporazumu shodno članu 4.5 Odjeljka II, predstavljaju sastavni dio ovog Sporazuma.

²³ Ovo uključuje članove V:7 i X:1 GATT-a iz 1994. godine i oglasnu napomenu člana VIII GATT-a iz 1994.

PRILOG 1: OBRAZAC ZA OBAVJEŠTAVANJE SHODNO ČLANU 10.1

Donatorska članica:

Period na koji se odnosi obavještenje:

Opis tehničke i finansijske podrške i resursa za izgradnju kapaciteta	Status i obavezujući/isplaćeni iznos	Zemlja korisnica/ Region (ako je neophodno)	Agencija za implementaciju u članici koja pruža podršku	Procedure za pružanje podrške